Active shooter: voorbereid of

deel 1

De schietpartijen in Parijs en Kopenhagen, een gewapende indringer bij het NOS Journaal, de geannuleerde carnavalsoptocht in Braunschweig. Active shooters zijn een probleem waarmee in de Verenigde Staten iedere security manager rekening moet houden. Maar gelet op hoe 2015 is begonnen, is het ook in Europa raadzaam voor organisaties om een active shooter trainingsprogramma te implementeren om het personeel voor te bereiden op een dergelijk incident en slachtoffers te beperken.

In de Verenigde Staten zijn active shooters een probleem waarmee iedere security manager rekening moet houden. Tijdens de periode 2000-2013 hebben er zich in de Verenigde Staten 160 incidenten voorgedaan. Daarbij zijn 486 dodelijke slachtoffers gevallen, de daders niet meegerekend, en 557 (zwaar)gewonden. Denk daarbij aan de Virginia Tech, Fort Hood en de Washington Navy Yard. Van de incidenten vond 27,5 procent plaats in gebieden waar zich voetgangers ophielen, 16,9 procent in scholen, 14,4 procent in kantooromgevingen en 3,6 procent in winkelcentra. Bij minstens 25 van de incidenten werd op meerdere locaties geschoten. Het Police Department van de University of Houston heeft statistieken waaruit blijkt dat na het eerste schot van de 'active shooter' iedere dertig seconden er een nieuw slachtoffer wordt gemaakt. Dit stopt pas als de active shooter de locatie verlaat of als de active shooter is uitgeschakeld.
Inmiddels krijgen wij ook in Europa en in Nederland zelf met de dreiging 'active shooter' te maken. Waar de gemiddelde security manager in de Verenigde Staten een active shooter programma binnen zijn organisatie geïmplementeerd heeft, is dit in Nederland nog een onontgonnen gebied. Het is schijnbaar nog niet vaak genoeg verkeerd gegaan. Kijken wij naar hoe 2015 is begonnen dan laten Parijs, Kopenhagen en de geannuleerde carnavalsoptocht in Braunschweig wel zien dat het dichterbij begint te komen. Een kwestie van tijd?

Risicoacceptatie Een van de beste active shooter programma's van de VS is te vinden bij de University of Houston. Zelfs als er sprake is van proactieve beveiliging is het nog lastig om incidenten waarbij active shooters betrokken zijn te voorkomen. In Houston heeft men daarom geleerd dat als een incident zich voordoet snelle beëindiging van het incident essentieel is om het aantal slachtoffers te beperken. Leerpunten bij het Police Department van de University of Houston zijn dat bij het uitschakelen van de active shooter de juiste middelen belangrijk zijn. Statistieken laten zien dat bij gebruik van een handvuurwapen er gemiddeld zeven schoten nodig zijn om de active shooter te stoppen. Bij zeven schoten worden er, gezien de onnauwkeurigheid van een pistool op een afstand groter dan vijftien meter, twee à drie onschuldige omstanders geraakt. Wordt er in een dergelijke situatie gebruik gemaakt van een geweer met richtmiddel dan is er één schot nodig, maximaal twee schoten. Met een geweer kan ook veilig vanaf een grotere afstand worden opgetreden. Gemiddeld is, als een geweer gebruikt wordt, vijftien seconden na het eerste schot van 'security' de active shooter gestopt.
In Houston wil men geen gewelddadige uitstraling hebben. Het doel in eerste instantie is om in een zo vroeg mogelijk stadium te onderhandelen om meer slachtoffers te voorkomen. Als het niet anders kan gaat men over tot actie. De geweren met richtmiddelen worden niet zichtbaar gedragen maar zitten, samen met een vest en helm, in een rugzak. De reden dat de officers in Houston geweren voorhanden hebben is 'veiligheid van omstanders', een argument dat wij in Nederland nog nooit gehoord hebben. Vertalen wij het voorgaande naar de Nederlandse situatie, dan is het blijkbaar een geaccepteerd risico dat als een active shooter, onze nieuwe, vaak onzichtbare tegenstander, begint te schieten er minstens dertig dodelijke slachtoffers mogen vallen. Deze tijd staat namelijk gelijk met de maximale aanrijtijd van de politie. Het geweldmonopolie ligt immers bij de politie en het is in Nederland een bewuste keus om beveiligers niet te bewapen. Het aantal slachtoffers bij een active shooter incident kan een security manager en de organisatie waar hij werkzaam is dus niet worden verweten, zeker als het er minder dan dertig zijn.

Trainingsprogramma Wat een organisatie wel kan worden verweten, met de kennis van nu, is dat het geen active shooter trainingsprogramma heeft geïmplementeerd om het personeel voor te bereiden op een dergelijk incident. De schietpartij in winkelcentrum de Ridderhof in Alphen aan den Rijn (2011) en de recente aanslagen in Parijs laten zien dat het wellicht goed is om ook in Nederland een begin te maken met het ontwikkelen van active shooter programma's voor het personeel van uiteenlopende organisaties. Dit programma moet zich dan richten op zowel beveiligingspersoneel alsook het kantoorpersoneel. Het lijkt niet meer goed voorstelbaar dat een security manager, of het (top)management van de organisatie waar hij werkt, na een active shooter incident aangeeft dat dit een niet voorstelbaar risico was. Een organisatie zonder active shooter programma zal na een incident een probleem hebben om uit te leggen dat men toch echt aan de 'duty of care' verplichting voor het personeel voldaan heeft.
Een te ontwikkelen trainingsprogramma bestaat, als wij naar de VS kijken, uit drie onderdelen. Als eerste zal het personeel moeten weten dat, als er een

f niet voorbereid (is de vraag)

bepaalde alarmcode wordt gegeven voorzien van een locatie, er gevlucht moet worden. Lukt vluchten niet, omdat de active shooter zich ergens in de vluchtroute bevindt, dan is het credo 'verstoppen'. Liefst verstoppen met een aantal collega's samen. Als de active shooter de verstopplaats vindt, en de ruimte binnenkomt waarin zich enkele personen hebben verstopt, dan rest nog een laatste optie: vechten. Als wij er vanuit gaan dat de 'active shooter' slachtoffers wil maken, en de verstopplaats ontdekt is, geeft alleen de confrontatie nog de hoogste kans om het er ongeschonden van af te brengen. Hoe meer personen tegelijkertijd (als laatste optie) de confrontatie met de active shooter aangaan, hoe groter de kans dat enkelen het er levend en zonder verwondingen van af zullen brengen.

Cultuur Een active shooter programma met de onderdelen Vluchten, Verstoppen, Vechten (3V's) sluit niet echt aan bij de cultuur binnen de gemiddelde Nederlandse organisatie. Terug naar de vraag 'voorbereid of niet voorbereid?' is het belangrijk om stil te staan bij de veranderende samenleving. De security manager zal zichzelf de vraag moeten stellen of het eerst fout moet gaan of dat het wellicht slim is medewerkers te gaan trainen. Mocht de keuze op trainen vallen, dan zal ook een goede uitleg gegeven moeten worden voor wat betreft de noodzaak van het active shooter programma. Een lastige opgave. Voor de gemiddelde Nederlander is, zelfs met de hedendaagse terroristische dreiging, de active shooter nog een ver van mijn bed show. Het overkomt immers 'altijd iemand anders'. Gezien de voorspelbaarheid van de dreiging zal de security manager de eigen organisatie moeten waarschuwen, ook mede gezien de 'duty of care' verplichting, op de gevolgen van het niet afdoende trainen van personeelsleden. Wat de nasleep van de brand bij Chemie-Pack in Moerdijk de vakgenoten geleerd heeft kan aansprakelijkheid ook voortvloeien uit het niet afdoende waarschuwen van het (top)management. Daarnaast worden functionarissen ook vaker zelf privaat rechtelijk aansprakelijk gesteld als zij verwijtbaar niet afdoende maatregelen tegen 'voorstelbare' dreigingen hebben genomen.
De hoogste tijd om afstand te nemen van de uitspraak van Colijn, 'ga maar rustig slapen', en de organisatie voor te bereiden op de nieuwe realiteit. Daar waar de organisatie personeelsleden gaat trainen zodat deze zichzelf kunnen redden bij een active shooter-incident wordt ook de weerbaarheid bij aanslagen op straat zoals deze zich in Antwerpen en Parijs hebben voorgedaan groter. Niet leuk, maar wel noodzakelijk. Het belangrijkste is dat het (top)-management van een organisatie, waar zich soortgelijke incidenten kunnen voordoen, zich bewust wordt van het (rest)risico dat zij accepteren wanneer zij het ontwikkelen en implementeren van een active shooter-programma niet ondersteunen. De start is echter een andere mindset en het geven van steun aan de goed opgeleide security manager die zich bewust is van dreigingen.

■ Berndt Rif MSc MBA MSec, Berndt.Rif@beveiliging.nl
Johan de Paauw, CSP MSec, J.A.de.Paauw@dnb.nl

In het tweede artikel van deze nieuwe serie 'active shooter' wordt in juni stilgestaan bij het onderwerp Vluchten. In september gaan wij in op het onderwerp Verstoppen en het afsluitende artikel in december gaat over Vechten.